

Г. Г. ДОВГОПОЛОВА (аспірант)

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

КОНЦЕПЦІЇ РЕКУЛЬТУРИЗАЦІЇ ШКОЛИ В СУЧАСНІЙ АМЕРИКАНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ

Стаття присвячена висвітленню основоположних принципів та концептуальних ідей концепцій рекультуризації або зміни культури школи в сучасній педагогічній думці США, що становлять значний науковий інтерес у контексті процесів реформування вітчизняної системи освіти.

Ключові слова: культура школи, зміни культури школи, рекультуризація, турботлива громада, професійна навчальна громада.

Постановка проблеми та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасні концепції рекультуризації американської школи пройшли тривалий і суперечливий процес становлення та розвитку. Так, першими, хто розглядав зв'язок культури школи та ефективності діяльності шкіл, були американські соціологи Дж. Коулмен (J. Coleman) та К. Дженкс (Ch. Jencks). Учені стверджували абсолютний пріоритет таких факторів впливу на успішність навчання в школі, як походження учня та соціальні умови, майже повністю відкидаючи вплив культури школи та її діяльності як організації.

Проте дослідження 70-х років ХХ ст. спростували висновки Коулмена – Дженкса та пояснили причини їх помилкових суджень.

Витоки сучасних концепцій рекультуризації школи знаходимо в дослідженнях 80-х рр. ХХ ст., які стали важливим етапом вивчення культури школи в американській теорії освіти. У цей час значного розвитку набув рух удосконалення шкіл. У дослідженнях цього періоду підкреслювалась виняткова важливість культури школи та системи цінностей, на яких вона ґрунтується, як чинника освітніх змін.

Мета статті. Сучасні концепції рекультуризації або зміни культури школи, в американській педагогічній думці враховують суто специфічні риси школи як організації, а також намагаються вирішити суперечності, які виникають у процесі здійснення реформи американської середньої школи. Вважаємо, що дослідження цих концепцій становить значний науковий інтерес, оскільки вітчизняна система освіти перебуває на шляху пошуку найоптимальніших шляхів удосконалення. Тому метою нашої статті є висвітлення основоположних принципів та концептуальних ідей рекультуризації школи в сучасній педагогічній думці США.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади розвитку культури школи знайшли висвітлення в роботах широкого кола американських теоретиків освіти, зокрема Б. Левіна (B. Levin), Д. Хопкінза (D. Hopkins), М. Фуллана (M. Fullan), Е. Харгрівза (A. Hargreaves), Т. Діла (T. Deal), Е. Шейна (E. Shein), Дж. Джонсона (G. Johnson), Р. Дюфора (R. DuFour) та ін. Дослідники не лише аналізують можливості дослідження існуючої в американських школах культури, але й формують власне бачення механізмів розвитку культури американської школи, аналізують зовнішньо- та внутрішньоконтекстуальні чинники, логіку та закономірності цього процесу. Спробуємо систематизувати й узагальнити їх погляди.

Виклад основного матеріалу. До сучасних концепцій рекультуризації школи в американській теорії освіти належать такі: «школа як турботлива громада» («school as caring community») та «школа як професійна навчальна громада» («school as professional learning community» – PLC).

Центральною ідеєю концепції школи як турботливої громади є думка про те, що школа в американському суспільстві завжди була центром громади і зараз необхідно знову повернути їй цю роль. Сучасна школа не може надалі функціонувати окремо від суспільства. Зараз, як ніколи, важливо, на думку сучасних американських науковців, налагодити зв'язок між школою і громадою – не лише з батьками, але й з бізнесовими структурами, громадськими та іншими організаціями, які представляють громаду, задля створення в школі безпечних умов для успішного навчання і виховання учнів.

Аналіз джерел дає змогу виокремити основні принципи, на яких ґрунтується побудова моделі «турботливої школи»:

- наявність налагоджених зв'язків між школою і громадою (connectedness). У «турботливій школі» учні, шкільний персонал, сім'я і громада перебувають у позитивних стосунках одне з одним, позитивно ставляться до своєї залученості у життя школи, відчувають себе причетними до нього;

- надання широких повноважень кожному члену шкільної громади (empowerment);

- безпечність (safety). У «турботливій школі» шляхом залучення кожного до розв'язання проблем, формування в кожного члена шкільної громади відчуття причетності до життя школи, відповідальності за свої вчинки і прищеплення розуміння їх важливості для школи створюються умови для запобігання конфліктам і загрозам безпечного навчання і виховання учнів. Крім того, у районах, де переважає більшість населення – громадяни з низьким рівнем доходу, робота школи з налагодження співпраці громади і різного роду місцевих організацій має великий потенціал зі зменшення рівня ризиків у цих районах;

- співпраця (collaboration). Цей принцип передбачає встановлення між учителями, персоналом школи та членами громади партнерства, що ґрунтується на визнанні позитивних рис кожної дитини та членів її сім'ї незалежно від походження, а також на використанні цих позитивних рис з метою підтримки, розширення прав і можливостей учнів;

- узгодженість (consistency). Члени шкільної громади не діють хаотично. Їх права та обов'язки чітко визначені;

- відчуття спільної власності (shared ownership). Оскільки кожен у школі та найближчій громаді відчуває свою причетність до життя школи, формується відчуття відповідальності і за її матеріально-технічні цінності;

- взаємоповага (respect). Усі стосунки в межах «турботливої школи» будуються на визнанні важливості позиції кожного її члена, на повазі його бажань, потреб і переконань;

- атмосфера радості (fun). Цей принцип передбачає підтримку позитивної атмосфери у навчальному закладі не зважаючи на будь-які обставини, підтримка кожного під час вирішення проблем, постійне переконання у позитивних перспективах розвитку школи [1; 3; 8].

На нашу думку, вищезазначені принципи дозволяють здійснити значні зміни в культурі шкіл, а саме:

- підтримати бажання учнів бути чесними, відкритими, готовими допомагати, шанованими і відповідальними;

- сприяти емпатії та розумінню учнями одне одного;

- посилити навчальну мотивацію учнів;

- зміцнити зв'язки школи та сім'ї;

- зменшити ізоляцію вчителів, батьків, учнів та інших членів шкільної громади одне від одного;

- встановити відносини співпраці, довіри і поваги між усіма членами шкільної громади;

- створити середовище турботи і взаємопідтримки в школі;

- нівелювати відмінності між субкультурами в межах школи та загальношкільною культурою.

Центральною метою теорії школи як професійної навчальної громади є підвищення якості навчальних досягнень учнів, що забезпечується постійною увагою до процесу їх навчання, а також безперервним професійним розвитком персоналу школи. Такий розвиток здійснюється у цілком інший спосіб, ніж у традиційних американських школах.

Деякі американські теоретики освіти вважають, що спроби запровадження нової концепції на практиці репрезентують появу нової парадигми професійного розвитку вчителів. Згідно з цією парадигмою, професійний розвиток учителів відбувається кожного дня у процесі роботи в команді інших учителів, які несуть спільну відповідальність за високі навчальні показники всіх учнів [2; 5; 6; 7; 9]. Крім того, ця парадигма не виключає формальні тренінгові програми, а також навчання в неформальних умовах. Для запровадження даної парадигми на практиці необхідні організаційні зміни в навчальному закладі, а саме створення нової культури школи, яка забезпечить експериментування, співпрацю та тривале вдосконалення школи як організації.

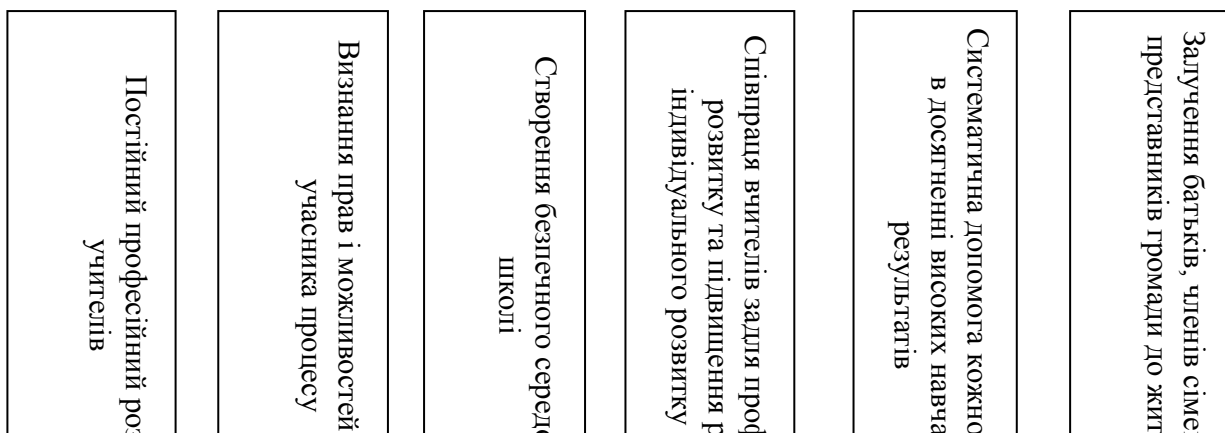
Однак ми схильні погоджуватись із думкою провідного теоретика PLC Р. Дюфора (R. DuFour), що для перетворення школи на професійну навчальну організацію однаково важливим є як професійне зростання вчителів, підвищення якості їх викладання, так і впевненість у тому, що учні свідомо і добросовісно навчаються. Дослідник стверджує: робота PLC будується на припущенні, що запорукою покращення якості процесу учіння з боку учнів є постійний тривалий процес навчання вчителів і підвищення якості їх професійних умінь [4]. Натомість неоднозначні трактування терміна PLC, поширені в сучасній американській теорії освіти, на думку Р. Дюфора, можуть створити небезпеку втрати будь-якого його сенсу. Крім того, відсутність точності є перешкодою на шляху реалізації самої концепції школи як професійної навчальної організації. З метою усунення неоднозначності та більш глибокого аналізу концепції учений у кількох публікаціях формулює основні ідеї, на яких ґрунтується концепція: забезпечення умов для того, щоб учні справді навчалися; культура співпраці; націленість на результат.

Функціонування професійних навчальних громад передбачає формування нового типу культури школи, яка характеризується перманентним прагненням персоналу школи до співпраці, когерентністю дій, рішень тощо, колективною відповідальністю, високим рівнем довіри між членами шкільного персоналу, широкими правами і можливостями для всіх членів професійної навчальної громади, орієнтованістю на дію та постійне вдосконалення школи.

З метою узагальнення викладених вище основоположних концептуальних ідей рекультуризації школи в американській науковій думці ми створили модель рекультуризації середніх навчальних закладів освіти, що, на нашу думку, може бути застосована у процесі реформування вітчизняної школи (див. рис. 1).

Таким чином, на нашу думку, можна забезпечити досягнення кінцевої мети реформування сфери освіти – досягнення високих навчальних результатів учнів. Важливим механізмом досягнення цієї мети є постійна увага і підтримка кожного учня. Визнання прав усім учасникам реформаційного процесу надасть можливість кожному висловити своє бачення змін шкільної організації, забезпечить високий рівень довіри між її членами, без якої неможлива успішна співпраця. Крім того, визнання важливості позиції кожного, в тому числі й учня, дозволить відчувати свою значимість, що є передумовою ефективного мотивування до особистісного та професійного розвитку вчителів та учнів. За таких умов можна мінімізувати ризик виникнення ситуацій, коли вчителі або учні чинять опір змінам у школі. Співпраця вчителів сприятиме створенню спільного досвіду, виробленню стратегії узгоджених дій, допоможе уникнути ізольованій, неузгодженій роботі вчительського персоналу. Залучення батьків, членів сімей учнів та представників громади, на нашу думку, забезпечить встановлення партнерських відносин між сторонами. Так, якщо батьки відчують себе співучителями своїх дітей, учителі отримують підтримку своєї роботи з боку батьків та громади. Це, в свою чергу, сприяє виробленню спільних цілей і перспектив навчання дітей у школі. Таким чином, у вдосконаленні школи стають зацікавленими всі члени шкільної громади, школа працює не ізольовано від потреб і бажань представників найближчої спільноти, що дозволяє мінімізувати ризик виникнення конфліктів між школою, батьками і громадою, а відтак і в межах самої школи.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

РЕКУЛЬТУРИЗАЦІЯ ШКОЛИ

Рис. 1. Модель рекультуризації середніх навчальних закладів

Створення безпечного середовища в школі, участь школи в програмах запобігання злочинності в школі забезпечить успішну реалізацію діяльності школи та встановленню довіри до неї як соціального інституту з боку населення.

Висновки. Отже, ми з'ясували, що до сучасних концепцій рекультуризації школи в американській теорії освіти належать: «школа як турботлива громада» («school as caring community») та «школа як професійна навчальна громада» («school as professional learning community»).

Основні принципи, на яких ґрунтується побудова моделі «турботливої школи»: наявність налагоджених зв'язків, широких прав і можливостей для кожного; безпечність; співпраця; узгодженість; взаємоповага; атмосфера радості.

Концепція школи як професійної навчальної громади базується на ідеї підвищення якості навчальних досягнень учнів, що забезпечується постійною увагою до процесу їх навчання, а також безперервним професійним розвитком персоналу школи. Вищезазначені принципи дозволяють здійснити значні зміни в культурі американських шкіл.

Створена на основі вищевказаних концепцій модель рекультуризації, на нашу думку, може забезпечити успішність реформаційних процесів у галузі вітчизняної середньої освіти. Зазначимо, що ця модель не претендує на вичерпність і може бути доповнена в результаті подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Bryan J. Strengths-Based Partnerships : A School-Family-Community Partnership Approach to Empowering Students / J. Bryan, L. Henry // Professional School Counseling. – 2008. – Vol. 12., Issue 2. – P. 149–156.
2. Clauset K. Schoolwide Action Research for Professional Learning Communities. Improving Student Learning Through The Whole-Faculty Study Groups Approach / K. Clauset, D. Lick, C. Murphy. – Thousand Oaks, California: Corvin Press, 2008. – 304 p.
3. Creating a Safe and Caring School Community [Electronic resource]. – URL: pembinatrails.ca/Documents/standardofBehaviour.pdf.
4. DuFour R. On common ground: The power of professional learning communities / R. DuFour, R. DuFour. – Bloomington, IN: Solution Tree., 2005. – 272 p.
5. Easton L. Professional Learning Communities by Design. Putting the Learning Back Into PLCs / Lois Brown Easton. – Thousand Oaks, California: Corvin Press, 2011. – 304 p.
6. Hord Sh. Guiding Professional Learning Communities. Inspiration, Challenge, Surprise, and Meaning / Sh. Hord, W. Sommers, J. Roussin. – Thousand Oaks, California: Corvin Press, 2010. – 240 p.
7. Hord Sh. Leading Professional Learning Communities. Voices From Research and Practice / Sh. Hord, W. Sommers. – Thousand Oaks, California: Corvin Press, 2008. – 184 p.
8. Lindwall J. The school counselor's role in creating caring school communities / J. Lindwall, H. Coleman // Handbook on school counseling / H. Coleman, C. Yeh. – Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2008. – P. 351–357.
9. Roberts S. Schools as Professional Learning Communities. Collaborative Activities and

Strategies for Professional Development / S. Roberts, Z. Pruitt. – Thousand Oaks, California: Corvin Press, 2009. – 272 p.

Статья надійшла до редакції 14.03.2012.

А. Г. Довгополова. Концепции рекультуризации школы в современной американской педагогической мысли.

Статья посвящена освещению основоположных принципов и концептуальных идей рекультуризации или изменения культуры школы в современной педагогической мысли США, которые представляют значительный научный интерес в контексте процессов реформирования отечественной системы образования.

Ключевые слова: *культура школы, изменения культуры школы, рекультуризация, заботливое сообщество, профессиональное учебное сообщество.*

G. Dovgoplova. The Concepts of Reculturing in Modern American Pedagogical Thought.

The article is devoted to fundamental principles and conceptual ideas of reculturing or school culture change in modern USA educational thought which are of great scientific interest in the context of the national educational system.

Keywords: *school culture, change of school culture, reculturing, caring community, professional learning community.*